

PVF vanuit mensenrechtenperspectief: de draagwijdte van art. 19 VRPH

Dr. Marijke De Pauw (VUB)

- 1. Achtergrond VRPH**
- 2. Art. 19: Het recht op zelfstandig wonen en deel uitmaken van de maatschappij**
- 3. General Comment No 5**
- 4. PVF & het VRPH**
- 5. Naar de volledige realisatie van Art. 19**

Achtergrond VRPH

VERDRAG INZAKE DE RECHTEN VAN PERSONEN MET EEN HANDICAP

ACHTERGROND

- Verdrag ondertekend in NY in 2006
- Geratificeerd door België & in werking sinds 1 augustus 2009
- Hoe zijn bestaande rechten van toepassing op PMH?
- Grote participatie PMH
- Paradigma-shift: van medisch model naar sociale kijk op handicap

VERDRAG INZAKE DE RECHTEN VAN PERSONEN MET EEN HANDICAP

ACHTERGROND

- **Ruime (niet medische) definitie van handicap!**
- Positieve verplichtingen
- Grondbeginselen: o.a. respect voor de inherente waardigheid, zelfstandigheid & onafhankelijkheid, non-discriminatie, participatie en inclusie in de maatschappij
- Toezichtsmechanisme – VN Comité: periodieke rapportage & individuele meldingen

**Art. 19: Het recht op
zelfstandig wonen en
deel uitmaken van de
maatschappij**

HET RECHT OP ZELFSTANDIG WONEN & DEEL UITMAKEN VAN DE MAATSCHAPPIJ

WAT ZEGT ARTIKEL 19 VRPH?

De Staten die Partij zijn bij dit Verdrag erkennen het **gelijke recht** van alle personen met een handicap om in de maatschappij te wonen met **dezelfde keuzemogelijkheden** als anderen en nemen doeltreffende en passende maatregelen om het personen met een handicap gemakkelijker te maken dit recht ten volle te genieten en volledig deel uit te maken van, en te participeren in de maatschappij, onder meer door te waarborgen dat:

- a. personen met een handicap de kans hebben, op voet van gelijkheid met anderen, vrijelijk hun verblijfplaats te kiezen, alsmede waar en met wie zij leven, en niet verplicht zijn te leven in een bepaalde leefstructuur;
- b. personen met een handicap **toegang hebben tot een reeks van thuis, residentiële en andere maatschappij-ondersteunende diensten, waaronder persoonlijke assistentie**, noodzakelijk om het wonen en de opname in de maatschappij te ondersteunen en isolatie of uitsluiting uit de maatschappij te voorkomen;
- c. de sociale diensten en faciliteiten voor het algemene publiek op voet van gelijkheid beschikbaar zijn voor personen met een handicap en beantwoorden aan hun behoeften.

General Comment No. 5

HET RECHT OP ZELFSTANDIG WONEN & DEEL UITMAKEN VAN DE MAATSCHAPPIJ

GENERAL COMMENT NO. 5

- Verduidelijking van de verplichtingen onder artikel 19 door het VN Comité in GC No. 5 (2017)
 - Art. 19 hangt nauw samen met andere bepalingen VRPH
 - Onmiddellijke verplichtingen + geleidelijke realisatie + structurele veranderingen, desnoods in fases
 - Het recht op **zelfstandig wonen** (deinstitutionalisering) verwijst naar leven buiten elke vorm van residentiële instellingen. Maar gaat niet alleen om wonen in een bepaald gebouw of omgeving
- ⇒ het wegnemen van keuze- of controlemogelijkheden mbt persoonlijke levensstijl & dagelijkse activiteiten is institutionalisering

HET RECHT OP ZELFSTANDIG WONEN & DEEL UITMAKEN VAN DE MAATSCHAPPIJ

GENERAL COMMENT NO. 5

- Onafhankelijk leven is niet noodzakelijk alleen wonen
- Ook kleine woongemeenschappen kunnen “instellingen” zijn als ze bepaalde kenmerken vertonen, zoals:
 - Verplicht delen van assistenten
 - Isolatie en segregatie
 - Geen controle over dagdagelijkse beslissingen
 - Strakke routine ongeacht persoonlijke voorkeuren
- Deïstitutionalisering vraagt meer dan sluiten van instellingen

HET RECHT OP ZELFSTANDIG WONEN & DEEL UITMAKEN VAN DE MAATSCHAPPIJ

GENERAL COMMENT NO. 5

Kenmerken Persoonlijke Assistentie:

1. Financiering obv individuele noden & levensomstandigheden
 2. Dienstverlening gecontroleerd door de PMH
 3. Eén op één-relatie met de assistent
 4. Zelfmanagement van de dienstverlening
- ≠ dienst afhankelijk maken van andere dienstverlening of bepaalde woonvorm

HET RECHT OP ZELFSTANDIG WONEN & DEEL UITMAKEN VAN DE MAATSCHAPPIJ

GENERAL COMMENT NO. 5

Welke **verplichtingen** vloeien voort uit Art. 19 VRPH?

- Geleidelijke deïstitutionalisering: geen nieuwe instellingen, oude niet uitbreiden, geen “satellietstructuren”
- Controlemechanismen voor dienstverleners
- Verbod op discriminatie en toegankelijkheid publieke diensten
- Nauw overleg en inspraak geven aan PMH bij uitvoering beleid via representatieve organisaties
- Strategie en concreet actieplan aannemen voor deïstitutionalisering: (i) structurele hervormingen, (ii) toegankelijkheid, (iii) sensibilisering

HET RECHT OP ZELFSTANDIG WONEN & DEEL UITMAKEN VAN DE MAATSCHAPPIJ

GENERAL COMMENT NO. 5

Welke **verplichtingen** vloeien voort uit Art. 19 VRPH?

- Ondersteuning moet beschikbaar, betaalbaar, toegankelijk, aanvaardbaar en aanpasbaar zijn voor alle betrokkenen
- Ondersteuning mag **niemand uitsluiten om welke reden dan ook**, ook wat betreft de hoeveelheid en soort van ondersteunende diensten
- De criteria voor toegang tot assistentie:
 - ▶ Moeten gebaseerd zijn op mensenrechtenbenadering (geen medische diagnose!)
 - ▶ Rekening houdend en gehoor gevend aan wensen en voorkeuren van PMH
 - ▶ Zorgen dat PMH ten volle bij besluitvormingsproces wordt betrokken

HET RECHT OP ZELFSTANDIG WONEN & DEEL UITMAKEN VAN DE MAATSCHAPPIJ

GENERAL COMMENT NO. 5

- De mate van ondersteuning moet gebaseerd zijn op een **gepersonaliseerde aanpak** en op maat van de reële barrières voor de PMH
- Actuele en accurate informatie verstrekken en verspreiden voor een geïnformeerde besluitvorming
- Personeel in de handicapsector (zorgverstrekkers, beleidsmakers, ambtenaren enz) opleiden mbt zelfstandig wonen
- Toegang tot justitie en rechtsbijstand, juridisch advies enz.
- Ondersteunende diensten verlenen voor verzorgers van familieleden

HET RECHT OP ZELFSTANDIG WONEN & DEEL UITMAKEN VAN DE MAATSCHAPPIJ

GENERAL COMMENT NO. 5

- Artikel 19 is nauw verbonden met andere bepalingen VRPH, o.a.:
 - Overleg & participatie (Art. 4.3)
 - Non-discriminatie (Art. 5)
 - Toegankelijkheid (Art. 9)
 - Gelijke erkenning voor de wet (Art. 12)
 - Recht op inclusief onderwijs (Art. 24)
 - Recht op adequate levensstandaard (Art. 28)

PVF en Artikel 19 VRPH

PVF EN ARTIKEL 19 VRPH

AANBEVELINGEN VAN HET VN COMITÉ

Eerste rapportage België in 2014. Aanbevelingen van het Comité (para. 33):

- Werken aan **deïnstitutionalisering** door investering in collectieve infrastructuren te verminderen en persoonlijke keuze te promoten
- Een **actieplan** rond handicap aannemen op alle bestuursniveaus om de toegang tot diensten en een onafhankelijk leven voor PMH te garanderen
- Het actieplan moet de huidige **wachtlijsten wegwerken** en garanderen dat PMH toegang hebben tot **voldoende financiële middelen** en dat de maatschappij toegankelijk is voor PMH
- Internationale samenwerkingsprogramma's ontwikkelen die het recht van PMH om deel uit te maken van de maatschappij en die PMH en hun families betrekken in de voorbereidingen

PVF EN ARTIKEL 19 VRPH

AANHOUDENDE KNELPUNTEN SINDS PVF

- 1. Deinstitutionalisering:** geen langetermijnstrategie met concrete stappen, nog steeds investeringen in instellingen
- 2. Wachtlijsten:** Vandaag staan nog 14,430 personen met een handicap op de wachtlijst. Vooral in prioriteitengroep 3, maar ook in groep 2 (714 aanvragen) en groep 1 (870 aanvragen) => Nog geen "recht op" ondersteuning
- 3. Ondersteuning niet altijd obv individuele noden:** basisondersteuningsbudget
- 4. Verschillen obv dringendheid:** prioriteitengroepen
- 6. Leeftijdscriminatie:** niet voor personen ouder dan 65
- 7. Minderjarigen:** gebrek aan PAB heeft impact op onderwijs

**Naar de volledige
realisatie van Art. 19**

NAAR EEN VOLLEDIGE REALISATIE VAN ARTIKEL 19

POSITIEVE STAPPEN IN DE GOEDE RICHTING

- Perspectief 2020 en erkenning belang van VRPH => geeft achterliggende gedacht van het VRPH weer
- Transitie gestart naar persoonsvolgende financiering in Vlaanderen
- Ruime definitie PMH bij VAPH
- Ruim aanbod informatie PVF (bv website) en ondersteuning bij aanvraag
- Opvolging en evaluatie van de huidige regelgeving (!)
- Bevordering wetenschappelijk onderzoek

NAAR EEN VOLLEDIGE REALISATIE VAN ARTIKEL 19

HOE GAAN WE VERDER VOORUIT?

- Aanbevelingen VN Comité opvolgen: (1) wachtlijsten aanpakken, (2) deïnstitutionalisering op basis van een goed uitgewerkte visie en plan
 - => Niet van vandaag op morgen, maar wel concrete stappen vooruit blijven nemen
- Nieuwe langetermijn-strategie voorbereiden en uitwerken
- Overleg met en participatie van PMH voor evaluatie PVF
- Monitoring: bv Indicatoren EU Fundamental Rights Agency

